

УДК 796.011.1: 796.032: 796.8

БАЗОВЕ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СПОРТУ (НА ПРИКЛАДІ ОЛІМПІЙСЬКИХ СПОРТИВНИХ ЄДИНОБОРСТВ)

Палатний А. Л.

01008, Комітет Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму, вул. Садова, 3а, м. Київ, Україна

palatnyy.a@gmail.com

Соціальна значущість спорту, на переконання фахівців, покладена в основу державної політики. Водночас особливості нормативно-правового забезпечення окремих груп видів спорту, зокрема олімпійських спортивних єдиноборств, не було предметом наукових досліджень. Мета дослідження: охарактеризувати зміст базових нормативно-правових документів, що забезпечують розвиток спорту загалом та зокрема олімпійських спортивних єдиноборств. Встановлено, що структура та зміст базових нормативно-правових документів, що сьогодні регламентують розвиток спорту, не передбачає суттєвої специфікації положень відповідно до груп спорту, проте за більшістю основних пунктів та статей передбачено екстраполяцію на розвиток олімпійських спортивних єдиноборств. Низкою керівних положень базових нормативно-правових документів сфери фізичної культури та спорту передбачено визначну роль у розвитку видів спорту для національних федерацій із видів спорту, Національного олімпійського комітету (у частині представлення інтересів у міжнародній олімпійській системі), низки фахівців із різних сфер, дотичних до спорту (у частині організації науково-методичного та медичного забезпечення підготовки спортсменів високої кваліфікації).

Ключові слова: документ, регламентація, єдиноборства, розвиток, спорт.

БАЗОВОЕ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ СПОРТА (НА ПРИМЕРЕ ОЛИМПИЙСКИХ СПОРТИВНЫХ ЕДИНОБОРСТВ)

Палатный А. Л.

01008, Комитет Верховной Рады Украины по вопросам семьи, молодежной политики, спорта и туризма, ул. Садовая, 3а, г. Киев, Украина

palatnyy.a@gmail.com

Социальная значимость спорта, по убеждениям специалистов, положена в основу государственной политики. Вместе с тем изучение особенностей нормативно-правового обеспечения отдельных групп видов спорта, в частности олимпийских спортивных единоборств, не было предметом научных исследований. Цель исследования: охарактеризовать содержание базовых нормативно-правовых документов, обеспечивающих развитие спорта в целом и в частности олимпийских спортивных единоборств. Установлено, что структура и содержание базовых нормативно-правовых документов, регламентирующих сегодня развитие спорта, не предусматривают существенной спецификации положений в соответствии с группами спорта, однако по большинству основных пунктов и статей предусмотрено экстраполяция на развитие олимпийских спортивных единоборств. Рядом руководящих положений базовых нормативно-правовых документов сферы физической культуры и спорта предусмотрено важную роль в развитии видов спорта для национальных федераций по видам спорта, Национального олимпийского комитета (в части представления интересов в международной олимпийской системе), ряда специалистов разных сфер, касающихся спорта (в части организации научно-методического и медицинского обеспечения подготовки спортсменов высокой квалификации).

Ключевые слова: документ, регламентация, единоборства, развитие, спорт.

BASICS OF NORMATIVE AND LEGAL SUPPORT FOR SPORTS DEVELOPMENT (ON EXAMPLE OF OLYMPIC MARTIAL ARTS)

Palatnyy A.

01008, Committee of the Verkhovna Rada Ukraine on Family Matters, Youth Policy, Sports and Tourism, Sadova str., 3a, Kyiv, Ukraine

palatnyy.a@gmail.com

The social significance of sport based on specialists meanings is the basis of governmental policy. At the same time, the study of main features of legal regulation of certain groups of sports in particular the Olympic sports martial arts were not the subject of scientific researches. The aim of the study is to characterize the content of basic legal documents that

support development of sport in general and in particular Olympic martial arts. Content analysis of the Law of Ukraine "About physical culture and sport", the Order of the ministry of family, youth and sports of Ukraine "About the organization of scientific and methodological and medical support for the preparation of sportsmen candidates for participation in the Olympic Games", the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "About approval of the governmental target social program for the development of physical culture and sports for the period until 2020". It is established that the structure and content of the basic legal documents which at the moment regulate the development of sport does not provide for a significant specification that concerns certain sports groups, but for the majority of the main points and articles is present extrapolation for the development of Olympic martial arts. Some main basic points of legal documents of the sphere of physical culture and sport provide a significant role in the development of sports for the national federations, national Olympic committee (in terms of representing interests in the international Olympic system), a number of specialists from different spheres of near sport (in the part of organization of scientific-methodical and medical support of high qualified sportsmen training).

Key words: document, regulation, martial arts, development, sport.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Соціальна значущість спорту на переконання фахівців, покладена в основу державної політики [2, 4, 6]. Розвиток олімпійських видів спорту безпосередньо пов'язаний та лімітується можливостями, прописаними в нормативно-правових документах сфери фізичної культури та спорту України [5, 12, 13]. Водночас особливості нормативно-правового забезпечення окремих груп видів спорту, зокрема олімпійських спортивних єдиноборств не були предметом наукових досліджень.

Вивчення питань нормативно-правового забезпечення розвитку олімпійського спорту в Україні дало підстави для з'ясування динаміки загальної кількості документів, пов'язаних із олімпійськими спортивними єдиноборствами. Засвідчено зростання зацікавленості з боку державних інституцій, починаючи з 2000-х років [6, 7, 8, 9, 11]. Також виявлено значну частину наукових праць із аналізування наявності та змісту законодавчого та нормативно-правового забезпечення розвитку спорту вищих досягнень, у тому числі олімпійського спорту в Україні, деякі з них дотичні до державного управління сферою фізичної культури і спорту, а також правового регулювання діяльності суб'єктів галузі [2, 4, 5, 12, 13].

Однак поза увагою залишається науковий сегмент, пов'язаний із можливістю перенесення змісту базових нормативно-правових документів сфери фізичної культури та спорту на розвиток олімпійських спортивних єдиноборств. Це дає підстави стверджувати про актуальність запропонованого дослідження.

Дослідження виконане згідно з темою «Теоретико-методичні основи управління тренувальним процесом та змагальною діяльністю в олімпійському, професійному та адаптивному спорті» (номер державної реєстрації: 0116U003167) на 2016-2020 рр. плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури.

Мета дослідження – вивчення змісту базових нормативно-правових документів, що забезпечують розвиток спорту загалом та зокрема олімпійських спортивних єдиноборств.

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

У роботі застосовані такі методи наукового дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури, аналіз документальних матеріалів, нормативно-правових документів сфери фізичної культури та спорту України. Здійснено контент-аналіз Закону України «Про фізичну культуру і спорт», Наказу Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту «Про організацію науково-методичного та медичного забезпечення підготовки спортсменів-кандидатів на участь в Олімпійських іграх», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року» [1, 3, 10].

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Основним нормативно-правовим документом сфери фізичної культури, беззаперечно, є Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [1]. Згідно з цим документом визначено можливість громадян на вільний вибір видів спорту та фізкультурно-спортивних послуг. Це,

ураховуючи популярність та видовищність спортивних єдиноборств, дає підстави для додаткового наголошування важливості нашого досліджування.

Більш детально звернемо увагу на можливості спортивних федерацій з видів спорту [1, стаття 20] як основних представників інтересів міжнародних федерацій на національному рівні та суб'єктів впливу на розвиток виду спорту. Згідно зі змістом Закону [1] вони позиціоновані як громадські організації, серед основних завдань яких є: сприяння розвитку відповідного виду (видів) спорту шляхом участі в розробленні та виконанні відповідних програм; залучення різних груп населення до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності; сприяння підготовці спортсменів національних збірних команд та забезпечення їх участі в офіційних міжнародних спортивних змаганнях; організація та проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів; участь у здійсненні кадрового забезпечення розвитку відповідного виду (видів) спорту; сприяння розвитку міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури і спорту.

Центральні органи виконавчої влади також передають низку повноважень саме до спортивних федерацій. Важливими для реалізації стратегії розвитку виду спорту зокрема є такі положення: забезпечення розвитку відповідного виду спорту; представлення виду спорту у відповідних міжнародних спортивних федераціях; здійснення у визначеному порядку організації та проведення офіційних міжнародних спортивних змагань на території України та всеукраїнських спортивних змагань; інформування центрального органу виконавчої влади про проведення всіх спортивних заходів та про рейтинг спортсменів за підсумками змагань.

Можна стверджувати передання основних функцій, пов'язаних з окремими видами спорту, під юрисдикцію федерацій. Тим самим центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту відмежовується від значної частини не притаманних йому зобов'язань. Це також актуалізується із визначеними сьогодні тенденціями децентралізації управління різними сферами діяльності суспільства.

Ще одним потужним суб'єктом у розвитку спортивних єдиноборств виступає Національний олімпійський комітет. Він, зі свого боку, стимулює діяльність тих громадських об'єднань, які долучаються до розвитку олімпійських видів спорту. Важливо, що це відбувається на неурядовому рівні та із залученням, здебільшого, коштів не з державного бюджету [1].

Отже, правові важелі з розвитку олімпійських видів спорту, зокрема спортивних єдиноборств, вбачаємо в наданні згідно із Законом України [1] повноважень щодо пропаганди та впровадження принципів та ідеалів спорту, сприянні розвитку фізичної культури і спорту, зміцненні міжнародного спортивного співробітництва, участі в Олімпійських іграх та інших міжнародних спортивних заходах тощо.

Олімпійські спортивні єдиноборства, будучи невід'ємною частиною олімпійських видів спорту, в суворій відповідності повинні враховувати зміст нормативно-правових документів загального характеру. Серед них важливими як за значенням, так і за цільово-результативною спрямованістю є документи стосовно організації науково-методичного та медичного забезпечення підготовки спортсменів - кандидатів на участь в Олімпійських іграх [3]. Звернемося до змісту окремих, підпорядкованих головному документу нормативних актів. У Положенні про організацію науково-методичного забезпечення підготовки спортсменів України – кандидатів на участь в Олімпійських іграх визначальним суб'єктом визначено комплексну наукову групу. В основі завдань її діяльності визначено [3]: з'ясування основних напрямів та тенденцій розвитку видів спорту, співвідношення сил та прогноз конкурентоспроможності українських спортсменів на міжнародній арені; визначення системи відбору кандидатів до олімпійської збірної України (етапи, термін, критерії); удосконалення планування різних структурних утворень тренувального процесу; впровадження сучасних технологій удосконалення різних сторін підготовленості спортсменів; управління процесом підготовки спортсменів на засадах комплексного контролю; впровадження системи позатренувальних та позазмагальних факторів.

З огляду на складність підготовки національних збірних зі спортивних єдиноборств та інших видів спорту в структурі діяльності КНГ запропоновано проводити посилений моніторинг стану спортсменів із залученням комплексного контролю, який би охопив усі складові частини тренувального процесу та змагальної діяльності спортсменів, спортивні результати, функціональні резерви, рівень різних сторін підготовленості спортсменів тощо [3].

У Положенні про медичне забезпечення спортсменів-кандидатів на участь в Олімпійських іграх [3] основними завданнями визначено медичне забезпечення їх підготовки та участі в Олімпійських іграх та міжнародних спортивних заходах; участь у плануванні тренувального процесу, розробці індивідуальних планів підготовки; профілактика і виявлення ранніх стадій надмірного навантаження; забезпечення разом з головними тренерами збалансованого харчування відповідно до специфіки виду спорту та періоду підготовки; проведення, спільно з тренерами, заходів із прискорення відновлювальних процесів, використовуючи науково обґрунтовані, тощо.

На наш погляд, сформовані завдання зазначеного положення надзвичайно широко окреслюють діяльність цієї групи фахівців у підготовці спортсменів з олімпійських видів спорту, у тому числі спортивних єдиноборств. Виникає суперечність між наявними завданнями та можливістю їх ефективного здійснення в повному обсязі з урахуванням цільного графіка тренувального та змагального режимів спортсменів. Так, змагальна діяльність у спортивних єдиноборствах здебільшого пов'язана із наявністю двох-чотирьох системних змагань у річному макроциклі підготовки, тому забезпечення якісним медичним обстеженням ускладнене.

Ще одним компонентом зазначеного нормативно-правового документа [3] є «Типова структура річного плану підготовки спортсменів-кандидатів на участь в Олімпійських іграх». З'ясування змісту цього документа дає підстави стверджувати про урахування в річній підготовці спортсменів з олімпійських видів спорту таких аспектів: індивідуальне планування підготовки спортсменів, прогнозування спортивних результатів і конкуренції на Іграх Олімпіади, план-прогноз спортивних результатів українських спортсменів, періодизація і зміст підготовки протягом заключного етапу підготовки у передолімпійському році, структура та зміст етапу безпосередньої підготовки до стартів Ігор Олімпіади, тренувальні засоби і особливості їх застосування тощо.

Це дало підстави говорити про цілеспрямовану діяльність державних інституцій щодо визначення оптимального підходу до підготовки спортсменів до Олімпійських ігор. Поряд із тим, усе зазначене не дає нам підстави стверджувати про якісний процес підготовки спортсменів, що визначається інших (окрім Олімпійських ігор) змаганнями. Можна спостерігати чітку специфікацію підготовки та побудову всієї системи науково-методичного забезпечення та медичного обслуговування спортсменів «екстра-класу», фактично претендентів на потрапляння на головні змагання чотириріччя. Водночас поза увагою залишається весь шлях виходу спортсмена на рівень спорту вищих досягнень. Це, ймовірно, може бути зумовлене неможливістю держави забезпечити настільки широкий спектр питань, що потребують вирішення, складними взаємовідносинами в межах окремих видів спорту, їх груп та олімпійському спорті загалом.

Отже, на перший план виходить потреба з'ясування можливості перерозподілу повноважень між різними організаційними структурами, зацікавленими в розвитку олімпійських видів спорту та зокрема спортивних єдиноборств. У цьому напрямі видається перспективним пошук резервів з боку національних федерацій та децентралізація контролюючої функції з підготовки спортсменів, посилення власної ролі спортсмена та тренера у визначенні стратегії підготовки до відповідальних змагань року (чотириріччя).

Новітні нормативно-правові ініціативи в напрямі розвитку спорту та окремих його видів груп можна вбачати в затвердженні «Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року» [10]. Змістом цього документа визначено системну мету, що полягає у визначенні провідної ролі фізичної культури і спорту як важливого

фактора здорового способу життя, профілактики захворювань, формування гуманістичних цінностей, створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини, сприяння досягненню фізичної та духовної досконалості людини, виявлення резервних можливостей організму, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного іміджу держави у світовому співтоваристві [10].

У зв'язку із цим пропонується кілька варіантів розвитку галузі загалом. Це відповідно суттєво впливає на розвиток і окремих груп видів спорту, керування якими проводиться відповідними національними федераціями з виду спорту.

У межах першого варіанта керівними організаціями передбачено збереження традиційної системи розвитку фізичної культури і спорту. Водночас його недоліками визначено відсутність системного підходу з розв'язання нагальних проблем організації дозвілля населення і підготовки національних збірних команд. Це є перепорою для досягнення позитивного результату у вирішенні стратегічних завдань галузі та, своєю чергою, лише загострить кризову ситуацію в Україні.

У другому варіанті передбачено вживання організаційно-практичних заходів та створення автономної системи управління сферою фізичної культури та спорту [10]. За цього варіанта передбачена відсутність координуюча функція з боку держави, а керівництво передане органам, відповідальним за розвиток олімпійського руху із залученням фінансових ресурсів приватного сектора. Перевага (умовна) полягає в зменшенні фінансових ресурсів державного та місцевих бюджетів для забезпечення діяльності у сфері фізичної культури та спорту.

Третій варіант, розкритий у змісті документа [10], вважається найбільш оптимальним. Він передбачає спільні зусилля органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства в напрямі проведення реформ у сфері фізичної культури та спорту з метою приведення її у відповідність з європейськими вимогами і стандартами. Основою для цього визначено європейську модель реформування відносин між органами державної влади та громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості, підвищення рівня публічності та прозорості діяльності Міністерства молоді та спорту України, автономності спортивних федерацій, визначення принципів пріоритетності видів спорту, вдосконалення національного антидопінгового законодавства тощо.

Базовими завданнями Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року передбачено такі [10]:

1. Внесення змін до законодавства в частині реформування відносин між органами державної влади і громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості відповідно до європейських стандартів.
2. Створення умов для забезпечення оптимальної рухової активності різних груп населення для зміцнення здоров'я з урахуванням інтересів, здібностей та індивідуальних особливостей кожного.
3. Створення умов для підвищення ефективності фізичної підготовки у Збройних Силах, інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів, та правоохоронних органах.
4. Популяризація здорового способу життя та подолання суспільної байдужості до здоров'я населення.
5. Забезпечення функціонування та удосконалення мережі закладів фізичної культури і спорту.
6. Забезпечення відбору осіб, які мають високий рівень підготовленості та здатні під час проведення спортивних заходів витримувати значні фізичні та психологічні навантаження, для подальшого залучення їх до резервного спорту.
7. Підтримка та розвиток олімпійського, неолімпійського, параолімпійського та дефлімпійського руху.

8. Розбудова спортивної інфраструктури, у тому числі шляхом будівництва та модернізації спортивних споруд із залученням коштів інвесторів.
9. Надання якісних фізкультурно-спортивних послуг.

Різноманітність таких завдань дає нам підстави розглянути заходи стосовно тих, які безпосередньо можуть вплинути на розвиток олімпійських спортивних єдиноборств.

Із великої сукупності запланованих на цей період заходів у межах окремих завдань ілюстративно хочемо наголосити на таких:

- удосконалення нормативно-правової бази щодо формування та реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту;
- організація фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності;
- розвиток мережі сучасних центрів та клубів;
- видання підручників з використанням інноваційних технологій;
- висвітлення позитивного впливу на здоров'я людини оптимальної рухової активності в засобах масової інформації, зокрема в теле-і радіопрограмах;
- проведення змагань різного рівня;
- підготовка національних збірних команд з олімпійських видів спорту;
- модернізація, реконструкція, капітальний ремонт, проектування та будівництво спортивних споруд.

Фактично ці завдання можуть бути реалізовані в різних напрямках. Проте беззаперечним є факт впливу на стратегію розвитку тих чи інших видів спорту, їхніх груп. У контексті спортивних єдиноборств важливим вважаємо охоплення різних рівнів цільово-результативного спрямування занять спортом (змагання дітей, учнів, студентів, дорослих та майстрів).

Можна стверджувати, що при невиконанні плану результативності виступів спортсменів різних видів спорту, виконання цих заходів може бути суттєво обмеженим. Фактично упродовж аналізування програми [10] спостерігається зміщення акцентів не на безпосередній розвиток видів спорту, зокрема спортивних єдиноборств, а на надання переваг тим категоріям спортсменів, які вже досягнули успіху на змаганнях найвищого рівня. Отже, можна розглядати два варіанти. При першому це є стимулювання загалом діяльності у межах тих чи інших видів спорту, при другому – унеможливлення сприяння тим видам спорту (спортсменам, командам), які на певний момент не мають таких здобутків.

Ще одним із завдань, яке тісно може бути пов'язане із розвитком спортивних єдиноборств (як олімпійської програми, так і неолімпійських), є створення умов для підвищення ефективності фізичної підготовки в Збройних Силах, інших військових формуваннях, створених відповідно до законів, та правоохоронних органах [10].

Здебільшого всі навчальні заклади та підрозділи військового та військово-прикладного значення в межах фізичної підготовки передбачають значну частку на вивчення особливостей та удосконалення навиків володіння єдиноборствами. У структурі цих єдиноборств досить часто можна спостерігати й олімпійські спортивні єдиноборства. Окрім того, структура багатьох видів спорту в межах спортивних єдиноборств є спорідненою.

Розуміння змісту завдань та заходів у межах програми [10] не є повноцінним без узгодження запланованого та реалізованого. Тому для порівняльно-прогностичної спрямованості ми розглянули ті визначальні, на наш погляд, результати, які плануються до отримання в межах різних завдань Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року (таблиця 1) [10].

Можна зробити ряд припущень та водночас обговорити зазначені кількісні і якісні показники. У таблиці наведено лише окремі показники передбачуваних результатів за завданнями програми [10], на яких ми б хотіли зупинитися детальніше.

За показником результату розроблених нормативно-правових актів, спрямованих на створення умов для занять фізичною культурою і спортом ми спостерігаємо планування в обсязі п'яти документів на рік. Це трансформовано у двадцять нормативно-правових документів на визначений період (2017–2020 рр.). Водночас, на наш погляд, для усієї сфери фізичної культури та спорту України та спрямованості на створення умов для занять населення цей показник надзвичайно малим. У такому обсязі може йтися винятково про підтримання наявного рівня, і лише в окремих напрямках зазначеного виду діяльності. Також вважаємо доречним акумулювати базу нормативно-правового забезпечення за різними цільово-результативними рівнями занять різних категорій спортсменів. Тобто слід говорити про спрямоване нормативно-правове забезпечення спорту вищих досягнень, резервного спорту, студентського спорту, дитячого спорту, спорту «майстрів» тощо.

Також говорячи в основній частині документа [10] про розвиток сфери фізичної культури та спорту, варто розглянути можливість збільшення кількісних показників за рядом результатів. Можна спостерігати (див. таблиця 1) стабільність показників за такими результатами, як всеукраїнські спартакіади, спортивні змагання, видання підручників, посібників, навчальних програм; спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю; проведення методичних досліджень тощо. Збереження сталості цієї групи показників на наближено однаковому рівні вказує на складну поліструктурну зумовленість цього. Однак, на наш погляд, планування цих показників у такому випадку є формалізованим. Адже варіативні умови функціонування сфери фізичної культури та спорту в Україні ускладнюють, практично унеможливають об'єктивність цього процесу.

Водночас, за низкою результатів можна стверджувати про передбачення незначних прогресивних змін, хоча б на рівні декларування на період 2017–2020 років.

Акценти також хочемо зробити на суттєвих позитивних, на наш погляд, передбаченнях. Суттєвим прогнозується збільшення центрів (клубів). Однак у перерахунку на кількість видів спорту, зокрема олімпійських спортивних єдиноборств та адміністративно-територіальних одиниць, це є мізерним.

Таблиця 1 – Основні очікувані результати виконання Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року

Найменування показників виконання завдання	Одиниця виміру	Значення показника				
		усього	2017	2018	2019	2020
розроблених нормативно-правових актів, спрямованих на створення умов для занять фізичною культурою і спортом	од.	20	5	5	5	5
всеукраїнських спартакіад, спортивних змагань	"-"	24	6	6	6	6
центрів (клубів)	"-"	203	37	43	57	66
виданих підручників, посібників, навчальних програм	"-"	537	132	132	135	138
спортивних клубів	"-"	2104	1975	2018	2062	2104
спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю	"-"	16	16	16	16	16
шкіл вищої спортивної майстерності	"-"	34	34	34	34	34
центрів олімпійської підготовки	"-"	18	16	17	17	18
центрів студентського спорту вищих навчальних закладів	"-"	25	5	12	19	25
фізкультурно-оздоровчих закладів	"-"	2425	2425	2425	2425	2425
центрів фізичного здоров'я населення	"-"	279	207	226	264	279
телевізійних та радіотрансляцій	"-"	2933	707	739	741	746
фахівців, які пройшли перепідготовку, підвищення кваліфікації, атестацію	осіб	4599	1110	1154	1155	1180
проведених конференцій, конгресів, семінарів, навчань	од.	120	26	30	31	33
проведених методичних досліджень	"-"	12	3	3	3	3

Схожа ситуація із центрами студентського спорту вищих навчальних закладів та центрів фізичного здоров'я населення. Вони, на жаль, швидше за все, не зможуть задовольнити існуючу потребу в Україні з огляду на реформування сфери фізичної культури та спорту та суттєве зростання запиту з боку суспільства.

ВИСНОВКИ

1. За структурою, змістом та спрямованістю серед нормативно-правових документів сфери фізичної культури та спорту України базовими для розвитку видів спорту та зокрема групи олімпійських спортивних єдиноборств варто вважати Закон України «Про фізичну культуру і спорт», Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту «Про організацію науково-методичного та медичного забезпечення підготовки спортсменів - кандидатів на участь в Олімпійських іграх», Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року».
2. Структура та зміст базових нормативно-правових документів, що сьогодні регламентують розвиток спорту, не передбачає суттєвої специфікації положень відповідно до груп спорту, проте за більшістю основних пунктів та статей передбачено екстраполяція на розвиток олімпійських спортивних єдиноборств.
3. Низкою керівних положень базових нормативно-правових документів сфери фізичної культури та спорту передбачено визначну роль у розвитку видів спорту для національних федерацій із видів спорту, національного олімпійського комітету (у частині представлення інтересів у міжнародній олімпійській системі), низки фахівців із різних сфер, дотичних до спорту (у частині організації науково-методичного та медичного забезпечення підготовки спортсменів високої кваліфікації).

ЛІТЕРАТУРА

1. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 № 3809-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*, 1994, № 14, ст. 81.
2. Мічуда Ю. П. Нормативно-правове забезпечення олімпійської підготовки в Україні: проблеми та шляхи вдосконалення. *Актуальні проблеми фіз. культури і спорту*. 2004. № 1. С. 10-16.
3. Про організацію науково-методичного та медичного забезпечення підготовки спортсменів-кандидатів на участь в Олімпійських іграх : Наказ, Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту від 16.03.2009 р. N 806/58.
4. Нормативно-правове та організаційно-управлінське забезпечення розвитку фізичної культури і спорту в Україні / В.П. Корж, Ю.О. Павленко, М.В.Дутчак та ін. *Актуальні проблеми фіз. культури і спорту*. 2006. №10. С. 4-12.
5. Олійник М.О., Скрипник А.П. Правові основи організації та управління фізичною культурою, спортом і туризмом в Україні. Харків, ХДІФК, 2000. 292 с.
6. Палатний А. Л. Розподіл нагород зі спортивних єдиноборств у програмах Ігор Олімпіад (гендерний аспект). *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія № 15. "Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт"* зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. Київ, НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 8 (90)17. С. 48-52.
7. Палатний А. Переможці та призери України у змаганнях зі спортивних єдиноборств на Іграх Олімпіад (1992–2016 рр.). *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія № 15. "Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт"* : зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. Київ, НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 9 (91) 17. С. 76-82.

8. Палатний А. Співвідношення кількості комплектів нагород із видів спортивних єдиноборств у програмах Ігор Олімпіад сучасності. *Спортивна наука України*. 2017. №4 (80). С. 23-32.
9. Палатний А. Структура розподілу нагород в спортивних єдиноборствах у програмах Олімпійських ігор. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура*. 2017. Вип. 25–26. С. 218-225.
10. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року : Постанова, Кабінет Міністрів України від 01.03.2017N 115. *Офіційний Вісник України* 2017, 22 від 17.03.2017, ст. 621.
11. Приступа Є., Бріскін Ю., Палатний А., Пітин М. Розвиток та становлення спортивних єдиноборств у програмах Ігор Олімпіад сучасності. *Фізична активність, здоров'я і спорт*. 2017. №1 (27). С. 3-19.
12. Филюшин В. А. Правовой статус спортивних організацій на Україні. *Олимпийский спорт и спорт для всех* : тез. докл. XVIII Междунар. науч. конгр. Алма-ты : Каз. АСТ, 2014. Т. 1. С. 349-352.
13. Шкрєбгий Ю. М. Правовое и нормативно-методическое обеспечение олимпийской підготовки. *Наука в олимпийском спорте*. 2005. № 1. С. 135-139.

REFERENCES

1. Pro fizychnu kulturu i sport : Zakon Ukrainy vid 24.12.1993 № 3809-XII, Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 1994, № 14, st. 81.
2. Michuda Yu. P. Normatyvno-pravove zabezpechennia olimpiiskoi pidhotovky v Ukraini: problemy ta shliakhy vdoskonalennia. *Aktualni problemy fiz. kultury i sportu*, 2004. № 1. S. 10-16.
3. Pro orhanizatsiiu naukovo-metodychnoho ta medychnoho zabezpechennia pidhotovky sportsmeniv-kandydativ na uchast v Olimpiiskykh ihrakh : Nakaz, Ministerstvo Ukrainy u spravakh simi, molodi ta sportu vid 16.03.2009 r. N 806/58.
4. Normatyvno-pravove ta orhanizatsiino-upravlinske zabezpechennia rozvytku fizychnoi kultury i sportu v Ukraini / V.P. Korzh, Yu.O. Pavlenko, M.V.Dutchak ta in. *Aktualni problemy fiz. kultury i sportu*. 2006. №10. S. 4-12.
5. Oliinyk M.O., Skrypnyk A.P. Pravovi osnovy orhanizatsii ta upravlinnia fizychnoiu kulturoiu, sportom i turyzmom v Ukraini. Kharkiv, KhDIFK, 2000. 292 s.
6. Palatnyi A. L. Rozpodil nahorod zi sportyvnykh yedynoborstv u prohramakh Ihor Olimpiad (hendernyi aspekt). *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova. Seriiia № 15. "Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury / Fizychna kultura i sport"zb. naukovykh prats / Za red. O. V. Tymoshenka*. Kyiv, NPU imeni M.P. Drahomanova, 2017. Vyp. 8 (90)17. S. 48-52.
7. Palatnyi A. Peremozhtsi ta pryzyery Ukrainy u zmahanniakh zi sportyvnykh yedynoborstv na Ihrakh Olimpiad (1992–2016 rr.). *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova. Seriiia № 15. "Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury / Fizychna kultura i sport" : zb. naukovykh prats / Za red. O. V. Tymoshenka*. Kyiv, NPU imeni M.P. Drahomanova, 2017. Vyp. 9 (91) 17. S. 76-82.
8. Palatnyi A. Spivvidnoshennia kilkosti komplektiv nahorod iz vydiv sportyvnykh yedynoborstv u prohramakh Ihor Olimpiad suchasnosti. *Sportyvna nauka Ukrainy*. 2017. №4 (80). S. 23-32.
9. Palatnyi A. Struktura rozpodilu nahorod v sportyvnykh yedynoborstvakh u prohramakh Olimpiiskykh ihor. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Seriiia: Fizychna kultura*. 2017. Vyp. 25–26. S. 218-225.

10. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy rozvytku fizychnoi kultury i sportu na period do 2020 roku : Postanova, Kabinet Ministriv Ukrainy vid 01.03.2017N 115. Ofitsiyni Visnyk Ukrainy 2017, 22 vid 17.03.2017, st. 621.
11. Prystupa Ye., Briskin Yu., Palatnyi A., Pityn M. Rozvytok ta stanovlennia sportyvnykh yedynoborstv u prohramakh Ihor Olimpiad suchasnosti. *Fizychna aktyvnist, zdorovia i sport*. 2017. № 1 (27). С. 3-19.
12. Fyliushyn V. A. Pravovoi status sportyvnykh orhanyzatsyi na Ukraine. *Olympyiskyi sport y sport dlia vsekh : tez. dokl. KhVIII Mezhdunar. nauch. konhr. Alma-ty : Kaz. AST*, 2014. Т. 1. S. 349-352.
13. Shkrebtyi Yu. M. Pravovoe y normatyvno-metodycheskoe obespechenye olympyiskoi pidhotovky. *Nauka v olympyiskom sporte*. 2005. № 1. S. 135-139.

УДК 796.332: 796.012.1–053.66

ОСОБЕННОСТИ ДИНАМИКИ ПОКАЗАТЕЛЕЙ СПЕЦИАЛЬНОЙ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ ФУТБОЛИСТОВ 15-17 ЛЕТ В ПОДГОТОВИТЕЛЬНОМ ПЕРИОДЕ ГОДИЧНОГО ЦИКЛА ПОДГОТОВКИ

Тронин Д.А., Маликов Н.В.

*69000, Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66,
г. Запорожье, Украина*

tvmalikov1957@gmail.com

Представлены результаты оценки экспериментальной программы построения тренировочного процесса футболистов 15-17 лет в подготовительном периоде годичного цикла подготовки, занимающихся данным видом спорта на этапе специализированной базовой подготовки. Программой предусмотрено четкое нормирование нагрузок анаэробной и смешанной направленности в рамках конкретных микроциклов обще-, специально-подготовительного и предсоревновательного этапов подготовительного периода. Результаты исследования показали, что использование в тренировочном процессе футболистов 15-17 лет разработанной нами программы способствовало существенной достоверной оптимизации всех использованных в исследовании показателей специальной физической подготовленности юных спортсменов. Среди футболистов контрольной группы отмечалась только тенденция к улучшению данных показателей.

Полученные результаты свидетельствовали о высокой эффективности разработанной нами программы построения тренировочного процесса футболистов 15-17 лет в подготовительном периоде годичного цикла подготовки.

Ключевые слова: специальная физическая подготовленность, футбол, мальчики 15-17 лет, этап специализированной базовой подготовки, подготовительный период, тренировочный процесс, экспериментальная программа.

ОСОБЛИВОСТІ ДИНАМІКИ ПОКАЗНИКІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕННОСТІ ФУТБОЛІСТІВ 15-17 РОКІВ У ПІДГОТОВЧОМУ ПЕРІОДІ РІЧНОГО ЦИКЛУ ПІДГОТОВКИ

Тронін Д.А., Маліков М.В.

69000, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

tvmalikov1957@gmail.com

Наведено результати оцінки експериментальної програми побудови тренувального процесу футболістів 15-17 років у підготовчому періоді річного циклу підготовки, які займаються цим видом спорту на етапі спеціалізованої базової підготовки. Програмою передбачено чітке нормування навантажень анаеробної та змішаної спрямованості в межах окремих мікроциклів загально-, спеціально-підготовчого та передзмагального